

กำเนิดลัทธิวิญญาณนิยม

โลกมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีมนุษย์มากมายหลายเผ่าพันธุ์ตั้งถิ่นฐานอยู่ในทวีปต่าง ๆ เกือบทุกทวีป ตลอดจนในหมู่เกาะต่าง ๆ เกือบทุกแห่ง แม้ว่ามนุษย์จะตั้งถิ่นฐานห่างไกล ไม่เคยมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน แต่ประชากรเหล่านั้นต่างมีความเชื่อในเรื่องการมีอยู่ของวิญญาณ (Soul Exists) แล้ว พัฒนาการเชื่อและอารยธรรมของตนขึ้นมาในรูปแบบที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน เช่น ชนเผ่าหนึ่ง บวงสรวงวิญญาณแบบหนึ่ง อีกเผ่าหนึ่งก็บวงสรวงแบบหนึ่ง คล้ายคลึงกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการ ฉะนั้น มนุษย์จะต่างกันที่ชนเผ่าและความเป็นอยู่ในอดีตกาลที่ผ่านมา จึงมีความแปลกทั้งที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน ต่างวางรากฐานอยู่บนความเชื่อในเรื่องการมีอยู่ของวิญญาณ โดยไม่ได้รับแนวความคิดมาจากที่ใด ไม่ได้รับอิทธิพลจากศูนย์กลางอารยธรรมจากที่ใดที่หนึ่งของโลก เป็นความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์ของมนุษย์เอง

มูลเหตุที่ก่อให้เกิดความเชื่อค่อย ๆ วิวัฒนาการ จนเป็นลัทธิวิญญาณนิยมซึ่งเป็นศาสนาปฐมภูมิ (Primitive Religion) ก่อนเกิดศาสนาต่าง ๆ ขึ้นมากมายทั้งศาสนาที่ตายแล้วหรือศาสนาที่ไม่มีคนในยุคปัจจุบันเคารพ จำนวน 14 ศาสนา และศาสนาที่ยังมีชีวิตอยู่หรือศาสนาที่ยังมีผู้เคารพ จำนวน 12 ศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาฮินดู ศาสนายูดาห์ ศาสนาจีนโต ศาสนาโซโรอัสเตอร์ ศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธ ศาสนางจื้อ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาซิกข์ และศาสนาบาไฮ โดยทั่วไปเชื่อกันว่าลัทธิวิญญาณนิยมซึ่งเป็นศาสนาปฐมภูมิเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ความต้องการความอบอุ่นทางจิตใจ มนุษย์ในยุคโบราณเชื่อว่า ธรรมชาติมีพลังอำนาจที่อาจให้คุณหรือให้โทษแก่มนุษย์ เชื่อในอำนาจอันทรงพลังของธรรมชาติ เชื่อว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น ล้วนมาจากอิทธิพลของสิ่งที่มีอำนาจบันดาลให้เกิดขึ้น เป็นเหตุให้มนุษย์จัดหาเครื่องบูชา เพื่อเซ่นสรวงดวงวิญญาณที่ล่วงลับให้กลับคืน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่เชื่อว่า มีอิทธิพลเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจบันดาลให้เกิดทั้งสิ่งที่ดีและร้าย จนเกิดสิ่งที่เคารพบูชา คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอื่น ๆ อีกมากมาย จากความเชื่อที่ว่าปรากฏการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากอำนาจลึกลับที่มนุษย์ไม่สามารถอธิบายได้ แต่มีอยู่ในธรรมชาติ จึงได้ผูกเรื่องเป็นตำนาน เทพนิยาย (Mythology) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ความคิดที่มีต่อธรรมชาติแวดล้อมของมนุษย์ทำให้เกิดความพยายามที่จะทำความเข้าใจกับโลกและจักรวาล เมื่อสังคมโลกพัฒนาหรือเจริญขึ้นจึงก่อให้เกิดศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ปรัชญา จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ อีกหลายศาสตร์ที่มนุษย์ไม่สามารถศึกษาให้รู้แก่นแท้ หรือความจริงของแต่ละศาสตร์ทั้งหมดได้

2. ความจำเป็น เนื่องจากมนุษย์ทั้งหลายไม่สามารถอยู่ในโลกแต่เพียงลำพัง เพราะไม่สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อการดำรงชีพได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จากความจำเป็นทำให้มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม เป็นชุมชน จำเป็นต้องมีกติกาสังคม และสิ่งที่สามารถควบคุมพฤติกรรม

มนุษย์ได้ดีที่สุด คือ ความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ จนพัฒนาเป็นหลักจริยศาสตร์เข้าไปควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม

จากความกลัวและความจำเป็นดังกล่าวค่อยๆ วิวัฒนาการเป็นลัทธิวิญญาณนิยม (Animism) ซึ่งเป็นรูปแบบเก่าแก่ที่สุดทางความคิดของมนุษย์ และเป็นความเชื่อที่สร้างอารยธรรมให้กับมนุษย์และพัฒนาเรื่อยมาตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่าตำนานหรือเทพนิยาย เป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นโดยนักคิดก็ตาม เรื่องราวที่เขียนขึ้นล้วนมุ่งเสริมศรัทธาของมนุษย์ให้เชื่อในเรื่องของสิ่งลึกลับ เพราะมนุษย์มีระดับความคิดที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความเชื่อในเรื่องของสิ่งลึกลับเป็นเรื่องที่มีอยู่จริง ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิวิญญาณนิยมมีหลักฐานปรากฏมากมายทั่วโลก เคยปรากฏว่ามีการขุดพบกระเบื้องจาร (จารึก) ของยุคโบราณ ที่ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคนั้น ๆ ไว้ให้รู้หลังค้นคว้าศึกษาและพิสูจน์ความจริง

สมศักดิ์ ตันติวิวัฒน์

สมศักดิ์ ตันติวิวัฒน์. (2554). **ศาสนาสำคัญของโลก**. นครพนม : มูลนิธิ ร.อ.ชั้น – พล.อ. ชาลิต ขงใจยุทธ.